

Міністерство охорони здоров'я України
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

Навчально-науковий інститут психології та ментального здоров'я

Кафедра медицини катастроф та військової медицини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор закладу вищої освіти
з науково-педагогічної та навчальної роботи

Інна АНДРУШКО

“ 29 ” серпня 20 25 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

**ОК 9 ВІЙСЬКОВО - МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ. ПСИХОЛОГІЯ
ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ТА КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ**

**Підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація
та міжнародні відносини
спеціальності С4 Психологія**

2025 рік

Робоча програма з дисципліни «Військово-медична психологія. Психологія екстремальних та кризових ситуацій» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, освітньої кваліфікації «Магістр психології», професійної кваліфікації «Практичний психолог (соціальна сфера)». 30 с.

«27» серпня 2025 р.

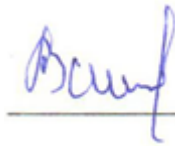
Розробники:

доц. ЗВО Наталія ОРДАТІЙ
к. мед.н., доц. ЗВО Микола МАТВІЙЧУК
к. психол.н., доц. ЗВО Анатолій ШЕВЧУК,
ст, викладач Вікторія АНГЕЛЬСЬКА

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри медицини катастроф та військової медицини

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Завідувач кафедри медицини катастроф та
військової медицини

доц. ЗВО Матвійчук М.В

Схвалено методичною радою загальноосвітніх і загальнотеоретичних дисциплін Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова за напрямом підготовки: другого (магістерського) рівня вищої освіти у галузі знань: С «Соціальні науки, журналістика та інформація»

Протокол № 1 від «29 серпня 2025 року

Голова ради

доц. ЗВО Анатолій КОРОЛЬ

Робоча програма навчальної дисципліни «Військово-медична психологія. Психологія екстремальних та кризових ситуацій» складена відповідно до ОПП «Психологія» 2025, другого (магістерського) рівня вищої освіти

галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» спеціальності С4 «Психологія».

освітньої програми «Психологія»

відповідно до Стандарту вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564 (зі змінами).

Анотація навчальної дисципліни

Робоча програма дисципліни «Військово-медична психологія. Психологія екстремальних та кризових ситуацій» складена відповідно до порядку підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня освіти у вищих навчальних закладах освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, примірного навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань: С «Соціальні науки, журналістика та інформація» спеціальності С4 «Психологія»

Дисципліна є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми «Психологія», циклу професійної підготовки магістра психології, розрахована на 6,0 кредити, які здобувачі освіти засвоюють протягом 3 семестру на другому році навчання.

Основним фокусом програми є отримання знань з дисципліни «Військово-медична психологія. Психологія екстремальних та кризових ситуацій», вивчення якої необхідне для успішного засвоєння дисциплін професійної підготовки. Предметним напрямком програми є психологічні особливості сумісної бойової діяльності військовослужбовців та методи забезпечення її ефективності, організація та надання психологічної допомоги в екстремальних ситуаціях та бойових умовах, медико-психологічна реабілітація військовослужбовців.

Робоча програма складена на основі:

освітньо-професійної програми «Психологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої кваліфікації «Магістр психології», галузі знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація», спеціальності С4 «Психологія», ВНМУ ім. М.І. Пирогова, Вінниця, на 2025-2026 навчальний рік;

навчального плану спеціальності С 4 «Психологія» на 2025-2026 навчальний рік

чинного положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова.

1. Опис навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Військово-медична психологія. Психологія екстремальних та кризових ситуацій» призначена для закладів вищої освіти МОЗ України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження здобувача освіти необхідного для засвоєння дисципліни або її розділу.

Видами навчальних знань згідно з навчальним планом є: а) лекції, б) практичні заняття, в) самостійна робота студентів

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями. Рівень підготовки студентів: визначається на підставі результатів тестування, письмової або усної відповіді на контрольні питання, розв'язуванні ситуаційних задач, контролю, проведення диференційної діагностики на підставі визначених симптомів та синдромів у військовослужбовців.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по її завершенню у формі іспиту, згідно навчального плану для спеціальності С4 «Психологія».

Предметом вивчення дисципліни є психологічні особливості сумісної бойової діяльності військовослужбовців та методи забезпечення її ефективності, організація та надання психологічної допомоги в екстремальних ситуаціях та бойових умовах, медико-психологічна реабілітація військовослужбовців.

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення дисципліни «Військово-медична психологія» базується:

а) на вивченні студентами навчальних дисциплін блоків гуманітарної, соціально-економічної і природничо-наукової підготовки медиків-психологів та інтегрується ними;

б) на вивченні студентами таких дисциплін, як загальна психологія, фізіологія та нейрофізіологія, вікова та педагогічна психологія, соціальна психологія, експериментальна психологія та психодіагностика, психологія здоров'я людини як загальна психологія, фізіологія та нейрофізіологія, вікова та педагогічна психологія, соціальна психологія, експериментальна психологія та психодіагностика, психологія здоров'я людини, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування умінь застосовувати знання військово-медичної психології в процесі подальшого навчання і професійної діяльності;

в) закладає основи теоретичних знань і практичних навичок з організації проведення лікувально-евакуаційних, санітарно-гігієнічних, соціально-психологічних та психотерапевтичних заходів, у тому числі – з надання медичної та психотерапевтичної допомоги.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни є «Військово-медична психологія. Психологія екстремальних та кризових ситуацій» є вміння організовувати та надавати психологічну допомогу військовослужбовцям в екстрених та кризових ситуаціях, у т.ч. у польових умовах, під час роботи розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення; застосовування методів психологічного дослідження, консультації та психологічної підтримки негативних наслідків посттравматичного стресу; оволодіння прийомами надання психологічної та психотерапевтичної допомоги в умовах стресу; здійснювати експертну оцінку психологічного стану особистості та експертизу працездатності, готовності фахівця до діяльності в складних та екстремальних умовах праці.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Військово-медична психологія. Психологія екстремальних та кризових ситуацій» є:

- опанувати основи організації надання психологічної допомоги військовослужбовцям та пораненим на догоспітальному етапі в екстрених та кризових ситуаціях, у т.ч. в бойових умовах згідно основних положень нормативно-правових документів України.

- опанувати основи організації надання психологічної допомоги в екстремальних та кризових станах;

- опанувати теоретичні питання психології горя і втрати;

- проводити психокорекційну роботу з особами, що мають ознаки посттравматичного стресового розладу.

2.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

Згідно ОПП “Психологія” дисципліна забезпечує набуття студентами наступних компетентностей:

- Інтегральна (ІК): – Здатність розв’язувати складні задачі і проблеми медичної психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог
- Загальні компетентності (ЗК):
 - ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
 - ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
 - ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
 - ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
 - ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
 - ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
 - ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
 - ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.
 - ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
 - ЗК10. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- Спеціальні компетентності (СК):
 - СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
 - СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження елементами наукової новизни та / або практичної значущості.
 - СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
 - СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
 - СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
 - СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
 - СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
 - СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
 - СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
 - СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

- ПРН1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

- ПРН2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.
- ПРН3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.
- ПРН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
- ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
- ПРН6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
- ПРН7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
- ПРН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
- ПРН 11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- Знати закономірності функціонування психіки військовослужбовців та психології військових колективів в умовах навчально-бойової діяльності.
- Знати психологію малих груп, шляхи згуртування військових колективів; психологічний зміст та структуру військової майстерності.
- Знати принципи надання психологічної допомоги в екстремальних умовах та кризових ситуаціях, зокрема при бойовій психічній травмі.
- Застосовувати методи психологічної діагностики, консультації та психологічної підтримки осіб з наявними ознаками розладів психіки та поведінки внаслідок дії стресових факторів.
- Володіти прийомами надання психологічної та психотерапевтичної допомоги в бойових умовах та екстремальних кризових ситуаціях.
- Ознайомлення із сучасними методами лікування ПТСР – психотерапевтичними та медикаментозними – та особливостями їх використання; попередження надлишкового призначення фармакологічних препаратів.
- Засвоєння психологічних технік управління стресом та навичок психологічного відновлення.
- Здійснювати прогноз психологічної готовності фахівця до діяльності в складних та екстремальних умовах службової діяльності.
- Засвоєння практичних методів розпізнавання та діагностики ПТСР; формування комунікативних навичок для адекватного спілкування з такими пацієнтами;

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Програма вивчення дисципліни структурована на модуль, до складу яких входять блоки змістових модулів

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин 6,0 кредитів ЄКТС.

Опис навчального плану з дисципліни (очна форма навчання)

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин		СРС	Рік навчання	Вид контролю
	Всього годин/кредитів ECTS	Аудиторних			
		Лекцій	Практичних		

Модуль: Змістових модулів 2	180 години/ 6,0 кредити	20	40	120	1-й	Іспит
---------------------------------------	----------------------------	----	----	-----	-----	-------

Примітка: 1 кредит ECTS становить 30 академічних годин.

Аудиторне навантаження – 33,3 %, СРС – 66,7%

**Опис навчального плану з дисципліни
(заочна форма навчання 1 рік 4 місяці)**

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин			СРС	Рік навча ння	Вид контролю
	Всього годин/ кредитів ECTS	Аудиторних				
		Лекцій	Практич них			
Модуль: Змістових модулів 2	180 години/ 6,0 кредити	8	10	162	1-й	Іспит

Примітка: 1 кредит ECTS становить 30 академічних годин.

Аудиторне навантаження - 10%, СРС – 90%

**Модуль 1. Основи Військово-медичної психології. Медико-психологічна допомога
при психотравмуючих ситуаціях.**

- Тема 1. Теоретико-методологічні основи сучасної військово-медичної психології.
- Тема 2. Вплив головних чинників і бойової діяльності на особистість військовослужбовця.
- Тема 3. Психологія військового колективу.
- Тема 4. Девіація як форма деструктивної поведінки воїнів у бойовій обстановці.
- Тема 5. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях
- Тема 6. Професійно-психологічний відбір.
- Тема 7. Основи збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів)
- Тема 8. Методи психологічного і психотерапевтичного впливу.
- Тема 9. Особливості надання першої психологічної допомоги на полі бою. Протоколи надання першої психологічної допомоги.
- Тема 10. Медико-психологічна допомога при психотравмуючих ситуаціях.
- Тема 11 Психологічна допомога військовослужбовцям, звільненим з умов примусової ізоляції.
- Тема 12. Медико-психологічна реабілітація в лікарняних та санаторно-курортних закладах Міністерства оборони України
- Тема 13. Робота психолога з сім'ями військовослужбовців

**Модуль 2. Кризова психологія: основні поняття та загальні проблеми. Екстремальна
психологія як галузь науки і практики.**

- Тема 14. Теоретико-методологічні основи кризової психології.
- Тема 15. Психологія життєвих криз: феноменологія та періодизація криз особистості
- Тема 16. Екзистенціальні кризи та основи кризової психотерапії
- Тема 17. Феномен самогубства. Психологічна характеристика суїцидальної поведінки
- Тема 18. Горе як особливий психофізіологічний стан. Динаміка та проблема виділення стадій.
- Тема 19. Типологія екстремальних ситуацій. Екстремальна психологія.
- Тема 20. Екстремальні стани: поняття та диференціальна діагностика
- Тема 21. Психологія тероризму. Психологія виживання в полоні.
- Тема 22. Гострий стресовий розлад. Посттравматичний стресовий розлад

Тема 23. Принципи і методи психокорекційної роботи з особами, що мають ознаки посттравматичного стресового розладу

Тема 24. Методи надання екстреної психологічної допомоги

Тема 25. Методики психодіагностики наслідків екстремальних ситуацій.

4. Структура навчальної дисципліни (очна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лекції	Практичні заняття	СРС
1	2	3	4	5
Модуль 1. . Основи Військово-медичної психології. Медико-психологічна допомога при психотравмуючих ситуаціях.				
Тема 1. Теоретико-методологічні основи сучасної військово-медичної психології. СРС.Психофізіологічні фактори: фізіологічні (тривалість і якість сну, порушення біоритмів життєдіяльності, санітарно-гігієнічний стан побутових умов); психологічні фактори.	6	2	2	2
Тема 2. Вплив головних чинників і бойової діяльності на особистість військовослужбовця СРС. Методи діагностики психічних розладів військовослужбовців та визначення психологічних втрат. Девіації	6	-	2	4
Тема 3. Психологія військового колективу. СРС. Психологічна динаміка військового колективу: адаптація, згуртованість, лідерство	6	2	2	2
Тема 4. Девіація як форма деструктивної поведінки воїнів у бойовій обстановці.	8	-	2	6
Тема 5. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях. СРС Дії військовослужбовця у разі захоплення в полон	6	2	2	2
Тема 6. Професійно-психологічний відбір.	8	-	-	8
Тема 7. Основи збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів) СРС. Діяльність психолога під час психологічної підготовки особового складу, під час супроводу виконання завдання особовим складом. Організація медичної допомоги постраждалим з психічними та поведінковими розладами	8	-	2	6
Тема 8. Методи психологічного і психотерапевтичного впливу. СРС. Методи медико-психологічної реабілітації пацієнтів з порушеннями когнітивних (регуляторних) функцій.	8		-	8
Тема 9. Особливості надання першої психологічної допомоги на полі бою. Протоколи надання першої психологічної допомоги. СРС. Психологічна стабілізація на полі бою: інтервенції, протоколи, ефективність	6	2	2	2
Тема 10. Медико-психологічна допомога при	6	-	2	4

психотравмуючих ситуаціях. СРС. Основні принципи та критерії діагностики посттравматичних стресових розладів і розладів адаптації.				
Тема 11. Психологічна допомога військовослужбовцям, звільненим з умов примусової ізоляції.	10	-	2	8
Тема 12. Медико-психологічна реабілітація в лікарняних та санаторно-курортних закладах Міністерства оборони України	8	-	-	8
Тема 13. Робота психолога з сім'ями військовослужбовців.	6	2	2	2
Разом за змістовим модулем 1.	90	10	20	60
Модуль 2. Кризова психологія: основні поняття та загальні проблеми. Екстремальна психологія як галузь науки і практики.				
Тема 14. Теоретико-методологічні основи кризової психології. СРС. Рівень методики дослідження в кризовій психології. Характеристика основних методів	6	1	2	3
Тема 15. Психологія життєвих криз: феноменологія та періодизація криз особистості СРС. Фази психологічних криз. Підходи до класифікації криз	6	1	2	3
Тема 16. Екзистенціальні кризи та основи кризисної психотерапії	10	-	2	8
Тема 17. Феномен самогубства. Психологічна характеристика суїцидальної поведінки СРС. Психологічна характеристика суїцидальної поведінки, внутрішні й зовнішні форми прояву. Особливості профілактики, методи індивідуальної роботи	8	2	2	4
Тема 18. Горе як особливий психофізіологічний стан. Динаміка та проблема виділення стадій. СРС. Втрата як чинник розвитку ненормативних криз. Горе як реакція людини на втрату. Невизначена втрата	8	2	2	4
Тема 19. Екстремальна психологія. Типологія екстремальних ситуацій. СРС Суб'єкти екстремальної ситуації (фахівці, жертви, спостерігачі, свідки тощо). Специфіка психологічної травматизації різних груп суб'єктів. Загальні наслідки впливу екстремальної ситуації на людину.	8	2	2	4
Тема 20. Екстремальні стани: поняття та диференціальна діагностика	6	-	2	4
Тема 21. Психологія тероризму. Психологія виживання в полоні.	6	2	2	2

СРС. Феномен Стокгольмський синдром				
Тема 22. Гострий стресовий розлад. Посттравматичний стресовий розлад. СРС. Посттравматичне зростання	10	-	-	10
Тема 23. Принципи і методи психокорекційної роботи з особами, що мають ознаки посттравматичного стресового розладу	10	-	-	10
Тема 24. Методи надання екстреної психологічної допомоги СРС. Етичні принципи надання екстреної психологічної допомоги в екстремальній ситуації. Самопоміч при гострих реакціях на стрес.	6	-	2	4
Тема 25. Методики психодіагностики наслідків екстремальних ситуацій.	6	-	2	4
Разом за змістовим модулем 2.	90	10	20	60
Разом за дисципліну	160	20	40	120

Аудиторне навантаження – 33,3 %, СРС – 66,7%

5. Теми лекцій

№ п/п	Тема лекції	К-ть годин
1	Тема 1. Теоретико-методологічні основи сучасної військово-медичної психології	2
2	Тема 3. Психологія військового колективу	2
3	Тема 9. Особливості надання першої психологічної допомоги на полі бою. Протоколи надання першої допомоги.	2
4	Тема 10. Медико-психологічна допомога при психотравмуючих ситуаціях	2
5	Тема 13. Робота психолога з сім'ями військовослужбовців	2
6	Тема 14. Теоретико-методологічні основи кризової психології. Психологія життєвих криз: феноменологія та періодизація криз особистості	2
7	Тема 17. Феномен самогубства. Психологічна характеристика суїцидальної поведінки	2
8	Тема 18. Горе як особливий психофізіологічний стан. Динаміка та проблема виділення стадій.	2
9	Тема 19. Екстремальна психологія. Типологія екстремальних ситуацій.	2
10	Тема 21. Психологія тероризму. Психологія виживання в полоні.	2
	Разом	20

6. Теми практичних занять

№ п/п	Тема заняття	К-ть годин
1.	Тема 1. Теоретико-методологічні основи сучасної військово-медичної психології.	2
2.	Тема 2. Вплив головних чинників і бойової діяльності на особистість військовослужбовця	2
3.	Тема 3. Психологія військового колективу.	2
4.	Тема 4. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях.	2

5	Тема 5. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях.	2
6	Тема 7. Основи збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів)	2
7	Тема 9. Особливості надання першої психологічної допомоги на полі бою. Протоколи надання першої допомоги	2
8	Тема 10. Медико-психологічна допомога при психотравмуючих ситуаціях.	2
9	Тема 11. Психологічна допомога військовослужбовцям, звільненим з умов примусової ізоляції.	2
10	Тема 13. Робота психолога з сім'ями військовослужбовців.	2
11	Тема 14. Теоретико-методологічні основи кризової психології.	2
12	Тема 15. Психологія життєвих криз: феноменологія та періодизація криз особистості	2
13	Тема 16. Екзистенціальні кризи та основи кризової психотерапії	2
14	Тема 17. Феномен самогубства. Психологічна характеристика суїцидальної поведінки	2
15	Тема 18. Горе як особливий психофізіологічний стан. Динаміка та проблема виділення стадій.	2
16	Тема 19. Екстремальна психологія. Типологія екстремальних ситуацій.	2
17	Тема 20. Екстремальні стани: поняття та диференціальна діагностика	2
18	Тема 21. Психологія тероризму. Психологія виживання в полоні.	2
19	Тема 24. Методи надання екстреної психологічної допомоги	2
20	Тема 25. Методики психодіагностики наслідків екстремальних ситуацій.	2
	Разом	40

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття програмою не передбачені

8. Самостійна робота

№п/п	Тема	Кіль-ть год.
Підготовка до практичних занять з тем:		
1	Психофізіологічні фактори: фізіологічні (тривалість і якість сну, порушення біоритмів життєдіяльності, санітарно-гігієнічний стан побутових умов); психологічні фактори..	2
2.	Методи діагностики психічних розладів військовослужбовців та визначення психологічних втрат. Девіації	4
3.	Психологічна динаміка військового колективу: адаптація, згуртованість, лідерство.	2
4.	Девіація як форма деструктивної поведінки воїнів у бойовій обстановці	6
5	Дії військовослужбовця у разі захоплення в полон	2
6.	Професійно-психологічний відбір.	8
7.	Діяльність психолога під час психологічної підготовки особового складу, під час супроводу виконання завдання особовим складом. Організація медичної допомоги постраждалим з психічними та поведінковими розладами	6

8.	Методи медико-психологічної реабілітації пацієнтів з порушеннями когнітивних (регуляторних) функцій.	8
9	Психологічна стабілізація на полі бою: інтервенції, протоколи, ефективність	2
10	Основні принципи та критерії діагностики посттравматичних стресових розладів і розладів адаптації.	4
11	Психологічна допомога військовослужбовцям, звільненим з умов примусової ізоляції.	8
12.	Медико-психологічна реабілітація в лікарняних та санаторно-курортних закладах Міністерства оборони України	8
13	Робота психолога з сім'ями військовослужбовців.	2
14	Рівень методики дослідження в кризовій психології. Характеристика основних методів	3
15	Фази психологічних криз. Підходи до класифікації криз	3
16	Екзистенціальні кризи та основи кризової психотерапії	8
17	Психологічна характеристика суїцидальної поведінки, внутрішні й зовнішні форми прояву. Особливості профілактики, методи індивідуальної роботи	4
18	Втрата як чинник розвитку ненормативних криз. Горе як реакція людини на втрату. Невизначена втрата	4
19	Суб'єкти екстремальної ситуації (фахівці, жертви, спостерігачі, свідки тощо). Специфіка психологічної травматизації різних груп суб'єктів. Загальні наслідки впливу екстремальної ситуації на людину.	4
20	Екстремальні стани: поняття та диференціальна діагностика	4
21	Феномен Стокгольмський синдром	2
22	Гострий стресовий розлад. Посттравматичний стресовий розлад. Посттравматичне зростання	10
23	Принципи і методи психокорекційної роботи з особами, що мають ознаки посттравматичного стресового розладу	10
24	Етичні принципи надання екстреної психологічної допомоги в екстремальній ситуації. Самопоміч при гострих реакціях на стрес.	4
25	Методики психодіагностики наслідків екстремальних ситуацій.	4
Всього		120

4. Структура навчальної дисципліни (заочна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лекції	Практичні заняття	СРС
1	2	3	4	5
<i>Модуль 1. . Основи Військово-медичної психології. Медико-психологічна допомога при психотравмуючих ситуаціях.</i>				

Тема 1. Теоретико-методологічні основи сучасної військово-медичної психології. СРС. Психофізіологічні фактори: фізіологічні (тривалість і якість сну, порушення біоритмів життєдіяльності, санітарно-гігієнічний стан побутових умов); психологічні фактори.	10	2	2	6
Тема 2. Вплив головних чинників і бойової діяльності на особистість військовослужбовця СРС. Методи діагностики психічних розладів військовослужбовців та визначення психологічних втрат. Девіації	10	-	-	10
Тема 3. Психологія військового колективу. СРС. Психологічна динаміка військового колективу: адаптація, згуртованість, лідерство	8	-	-	8
Тема 4. Девіація як форма деструктивної поведінки воїнів у бойовій обстановці.	8	-	-	8
Тема 5. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях. СРС. Дії військовослужбовця у разі захоплення в полон	6	2	2	2
Тема 6. Професійно-психологічний відбір.	8	-	-	8
Тема 7. Основи збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів) СРС. Діяльність психолога під час психологічної підготовки особового складу, під час супроводу виконання завдання особовим складом. Організація медичної допомоги постраждалим з психічними та поведінковими розладами	10	-	-	10
Тема 8. Методи психологічного і психотерапевтичного впливу. СРС. Методи медико-психологічної реабілітації пацієнтів з порушеннями когнітивних (регуляторних) функцій.	8	-	-	8
Тема 9. Особливості надання першої психологічної допомоги на полі бою. Протоколи надання першої психологічної допомоги. СРС. Психологічна стабілізація на полі бою: інтервенції, протоколи, ефективність	8	-	-	8
Тема 10. Медико-психологічна допомога при психотравмуючих ситуаціях. СРС. Основні принципи та критерії діагностики посттравматичних стресових розладів і розладів адаптації.	8	-	-	8

Тема 11. Психологічна допомога військовослужбовцям, звільненим з умов примусової ізоляції.	8	-	-	8
Тема 12. Медико-психологічна реабілітація в лікарняних та санаторно-курортних закладах Міністерства оборони України	8	-	-	8
Тема 13. Робота психолога з сім'ями військовослужбовців.	6	-	2	4
Разом за змістовим модулем 1.	106	4	6	96
<i>Модуль 2. Кризова психологія: основні поняття та загальні проблеми. Екстремальна психологія як галузь науки і практики.</i>				
Тема 14. Теоретико-методологічні основи кризової психології. СРС. Рівень методики дослідження в кризовій психології. Характеристика основних методів	3	-	-	3
Тема 15. Психологія життєвих криз: феноменологія та періодизація криз особистості СРС. Фази психологічних криз. Підходи до класифікації криз	3	-	-	3
Тема 16. Екзистенціальні кризи та основи кризової психотерапії	8	-	-	8
Тема 17. Феномен самогубства. Психологічна характеристика суїцидальної поведінки СРС. Психологічна характеристика суїцидальної поведінки, внутрішні й зовнішні форми прояву. Особливості профілактики, методи індивідуальної роботи	6	2	-	4
Тема 18. Горе як особливий психофізіологічний стан. Динаміка та проблема виділення стадій. СРС. Втрата як чинник розвитку ненормативних криз. Горе як реакція людини на втрату. Невизначена втрата	6	-	2	4
Тема 19. Екстремальна психологія. Типологія екстремальних ситуацій. СРС Суб'єкти екстремальної ситуації (фахівці, жертви, спостерігачі, свідки тощо). Специфіка психологічної травматизації різних груп суб'єктів. Загальні наслідки впливу екстремальної ситуації на людину.	6	2	-	4
Тема 20. Екстремальні стани: поняття та диференціальна діагностика	6	-	-	6
Тема 21. Психологія тероризму. Психологія виживання в полоні. СРС. Феномен Стокгольмський синдром	4	-	2	2
Тема 22. Гострий стресовий розлад.	10	-	-	10

Посттравматичний стресовий розлад. СРС. Посттравматичне зростання				
Тема 23. Принципи і методи психокорекційної роботи з особами, що мають ознаки посттравматичного стресового розладу	10	-	-	10
Тема 24. Методи надання екстреної психологічної допомоги СРС. Етичні принципи надання екстреної психологічної допомоги в екстремальній ситуації. Самопоміч при гострих реакціях на стрес.	6	-	-	6
Тема 25. Методики психодіагностики наслідків екстремальних ситуацій.	6	-	-	6
Разом за змістовим модулем 2.	74	4	4	66
Разом за дисципліну	180	8	10	162

Аудиторне навантаження - 10%, СРС – 90%

5. Теми лекцій

№ п/п	Тема лекції	К-ть годин
1	Тема 1. Теоретико-методологічні основи сучасної військово-медичної психології	2
2	Тема 10. Медико-психологічна допомога при психотравмуючих ситуаціях	2
3	Тема 17. Феномен самогубства. Психологічна характеристика суїцидальної поведінки	2
4	Тема 19. Екстремальна психологія. Типологія екстремальних ситуацій	2
	Разом	8

6. Теми практичних занять

№ п/п	Тема заняття	К-ть годин
1.	Тема 1. Теоретико-методологічні основи сучасної військово-медичної психології.	2
2.	Тема 5. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях.	
3.	Тема 13. Робота психолога з сім'ями військовослужбовців.	2
4.	Тема 18. Горе як особливий психофізіологічний стан. Динаміка та проблема виділення стадій.	
5	Тема 21. Психологія тероризму. Психологія виживання в полоні.	2
	Разом	10

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття програмою не передбачені

8. Самостійна робота

№п/п	Тема	Кіль- ть год.
Підготовка до практичних занять з тем:		
1	Психофізіологічні фактори: фізіологічні (тривалість і якість сну, порушення біоритмів життєдіяльності, санітарно-гігієнічний стан побутових умов); психологічні фактори..	6
2.	Методи діагностики психічних розладів військовослужбовців та визначення психологічних втрат. Девіації	10
3.	Психологічна динаміка військового колективу: адаптація, згуртованість, лідерство.	8
4.	Девіація як форма деструктивної поведінки воїнів у бойовій обстановці	8
5	Дії військовослужбовця у разі захоплення в полон	2
6.	Професійно-психологічний відбір.	8
7.	Діяльність психолога під час психологічної підготовки особового складу, під час супроводу виконання завдання особовим складом. Організація медичної допомоги постраждалим з психічними та поведінковими розладами	10
8.	Методи медико-психологічної реабілітації пацієнтів з порушеннями когнітивних (регуляторних) функцій.	8
9	Психологічна стабілізація на полі бою: інтервенції, протоколи, ефективність	8
10	Основні принципи та критерії діагностики посттравматичних стресових розладів і розладів адаптації.	8
11	Психологічна допомога військовослужбовцям, звільненим з умов примусової ізоляції.	8
12.	Медико-психологічна реабілітація в лікарняних та санаторно-курортних закладах Міністерства оборони України	8
13	Робота психолога з сім'ями військовослужбовців.	4
14	Рівень методики дослідження в кризовій психології. Характеристика основних методів	3
15	Фази психологічних криз. Підходи до класифікації криз	3
16	Екзистенціальні кризи та основи кризової психотерапії	8
17	Психологічна характеристика суїцидальної поведінки, внутрішні й зовнішні форми прояву. Особливості профілактики, методи індивідуальної роботи	4
18	Втрата як чинник розвитку ненормативних криз. Горе як реакція людини на втрату. Невизначена втрата	4
19	Суб'єкти екстремальної ситуації (фахівці, жертви, спостерігачі, свідки тощо). Специфіка психологічної травматизації різних груп суб'єктів. Загальні наслідки впливу екстремальної ситуації на людину.	4
20	Екстремальні стани: поняття та диференціальна діагностика	6
21	Феномен Стокгольмський синдром	2
22	Гострий стресовий розлад. Посттравматичний стресовий розлад. Посттравматичне зростання	10

23	Принципи і методи психокорекційної роботи з особами, що мають ознаки посттравматичного стресового розладу	10
24	Етичні принципи надання екстреної психологічної допомоги в екстремальній ситуації. Самопоміч при гострих реакціях на стрес.	6
25	Методики психодіагностики наслідків екстремальних ситуацій.	6
Всього		162

9. Індивідуальні завдання

Підготовка доповідей до участі у засіданнях СНГ, студентських наукових конференціях, конференціях молодих вчених, написання наукових статей та тез за результатами наукового практичного дослідження або огляду наукових джерел з певної наукової або практичної проблеми, підготовка та участь у вузівському та Всеукраїнському етапах олімпіади з дисципліни, Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт і т.д.

Основні напрямки наукової діяльності студента:

1. Медико-психологічні наслідки участі в бойових діях.
2. Збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів)
3. Професійно-психологічний відбір.
4. Психодіагностичні методики дослідження ПТСР.
5. Дослідження ефективності методів психологічного відновлення у військовослужбовців.
6. Психологічні ресурси та чинники посттравматичного зростання в умовах бойового стресу
7. Психологічна резилієнтність у контексті втрат: між травмою і зростанням
8. Робота з суїцидальною поведінкою: між клінікою, освітою і соціальною підтримкою
9. Психологічна допомога постраждалим від терористичних актів: моделі втручання

10. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота студентів включає теоретичну підготовку до практичних занять, опанування практичними навичками під час аудиторних занять відповідно до теми та практичній меті заняття, самостійне здобуття знань по темах, які не входять до плану аудиторних занять, аналіз та узагальнення інформації при підготовці до підсумкових занять з модулів дисципліни та підсумкового контролю з дисципліни.

11. Форма і методи навчання

Форма навчання: очна (денна), заочна. В умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій або надзвичайного стану (особливого періоду) форма здобуття освіти встановлюється згідно рішень органів виконавчої влади, ВЦА, місцевого органу управління освіти та Вінницького національного медичного університету для створення безпечного освітнього середовища.

Традиційні методи навчання: словесні; наочні; практичні.

Методи контролю як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції).

12. Методи контролю та критерії оцінювання

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям з кожної теми. Рівень підготовки студентів: визначається на підставі результатів тестування, письмової або усної відповіді на контрольні питання та ін. згідно змісту дисципліни.

Знання студента з теми оцінюють традиційною оцінкою (5-ти бальна система) згідно «Положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова».

Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння студентами навчального матеріалу, рівень теоретичної та практичної підготовки. Форми проведення поточного контролю - тестування, відповіді на стандартизовані теоретичні питання. Оцінка за поточний контроль виставляється як середнє арифметичне за відповідь на теоретичне питання та розв'язання тестових завдань.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни проводиться у вигляді іспиту.

Критерії оцінювання засвоєння теоретичних знань та виконання практичних навичок під час поточного, проміжного та підсумкового контролю

- **«Відмінно»** - виставляється студенту, який глибоко і всебічно засвоїв теоретичний матеріал, грамотно і логічно його викладає. Він може вільно оперувати професійною термінологією, чітко відповідає на нестандартні питання за темою заняття, уміє пов'язати матеріал даної теми з вивченими раніше розділами, що свідчить про опанування рекомендованої літератури та здатність аналізувати вивчений матеріал, а також чітко демонструє значення засвоєних теоретичних знань. Дає повні, розгорнуті відповіді на додаткові запитання викладача.

- **«Добре»** - виставляється студенту, який знає і добре володіє теоретичним матеріалом, грамотно його викладає, не допускає неточностей при відповіді, уміє розкрити тему з позицій її значення та практичного застосування, але при цьому відповіді не виходять за межі підручника, методичних рекомендацій. Відповідає на додаткові запитання викладача.

- **«Задовільно»** - виставляється студенту, який знає базові поняття та визначення з вивченої теми, але допускає значні неточності або має труднощі при формулюванні відповіді, не може пов'язати теоретичний матеріал із практикою. Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не знає теоретичних основ теми, допускає грубі помилки при відповіді, не розуміє базових понять та визначень, не може пояснити значення теоретичного матеріалу для практичної діяльності.

- **«Незадовільно»** - студент не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення.

Оцінювання виконання тестових завдань під час поточного контролю

Оцінка **«відмінно»** виставляється студенту, який при проведенні тестового контролю допускається не більше 10% неправильних відповідей (обсяг правильних відповідей 90-100%). Під час розв'язання клінічно-орієнтованих тестових завдань надає правильні відповіді на всі питання до тесту.

Оцінка **«добре»** виставляється студенту, який під час тестового контролю допускає не більше 20% помилок. (обсяг правильних відповідей 80-89 %). Під час розв'язання клінічно-орієнтованих тестових завдань надає правильні відповіді на більшість питань до тесту.

Оцінка **«задовільно»** виставляється студенту, який робить помилки не більш, ніж в 40% тестових завдань (обсяг правильних відповідей 60,5-79%). Під час розв'язання клінічно-орієнтованих тестових завдань надає правильні відповіді тільки на деякі питання до тесту.

Оцінка **«незадовільно»** виставляється студенту, який при тестовому опитуванні правильно розв'язує менше 60% тестових завдань. Під час розв'язання клінічно-орієнтованих тестових завдань не може надати правильні відповіді на питання до тесту.

Оцінювання самостійної роботи студента

Оцінювання самостійної роботи студента здійснюється під час поточного та підсумкового контролю засвоєння тем відповідного модулю або дисципліни на підставі оцінювання демонстрації виконання практичних навичок, усної відповіді на теоретичне питання, тестування або розв'язання ситуаційних задач, відповідно до тем для самостійного опанування.

Оцінювання усної відповіді під час підсумкового іспиту

Оцінку **ВІДМІННО** виставляється за умови повного оволодіння студентом усіма обов'язковими теоретичними знаннями і практичними навичками з дисципліни, вмінні застосовувати набути знання на практиці, вичерпного, точного, самостійного викладення теоретичного матеріалу і розв'язування усіх ситуаційних завдань в межах програми навчання, використання додаткових джерел інформації з дисципліни.

Оцінку **ДОБРЕ** виставляється за умови повного оволодіння студентом усіма обов'язковими теоретичними знаннями і практичними навичками з дисципліни, вмінні застосовувати набути знання на практиці, самостійного викладення теоретичного матеріалу з окремими несуттєвими помилками і неточностями, розв'язування усіх ситуаційних завдань з незначними труднощами при вирішенні найважчих завдань, використання основних джерел інформації з дисципліни.

Оцінку **ЗАДОВІЛЬНО** заслуговує студент, за умови оволодіння основними теоретичними знаннями і практичними навичками з дисципліни при задовільному рівні розуміння матеріалу та виконання практичних навичок з помилками, що не мають принципового характеру, викладення основного теоретичного матеріалу за допомогою навідних питань і правильної відповіді на прямі питання, використання основних джерел інформації з дисципліни.

Оцінку **НЕЗАДОВІЛЬНО** виставляється у разі відсутності у студента обов'язкових теоретичних знань і практичних навичок з дисципліни, невмінні застосовувати набути знання на практиці, нездатності до самостійного викладення теоретичного матеріалу, або його викладення з суттєвими принциповими помилками, нездатності розв'язувати ситуаційні завдання, або розв'язування їх з грубими помилками, що мають принциповий характер, відсутність ознак володіння основними джерелами інформації з дисципліни.

Перелік питань до підсумкового контролю (іспиту) з дисципліни

1. Військово-медична психологія як галузь знань. Об'єкт і предмет військово-медичної психології, її визначення та зміст. Завдання військово-медичної психології.
2. Мультидисциплінарні зв'язки в галузі військово-медичної психології.
3. Методологічні основи військово-медичної психології.
4. Місце військово-медичної психології в системі наукового знання.
5. Методи військово-медичної психології.
6. Психологічна модель бою.
7. Фактори, які впливають на бойову активність воїнів.
8. Бойові фактори: вид і спосіб бойових дій; психологічні особливості ведення бойових дій вночі; вид зброї; інтенсивність бойових дій; об'єм фізичних втрат; інформаційно-психологічний вплив ворога; військова хитрість та маскування.
9. Еколого-ергономічні фактори: природньо-географічні і погодньо-кліматичні фактори; гіпоксія; температура повітря; ступінь ізольованості; ергономічність військової техніки.
10. Психофізіологічні фактори: фізіологічні (тривалість і якість сну, порушення біоритмів життєдіяльності, санітарно-гігієнічний стан побутових умов); психологічні фактори.
11. Види психічних станів особистості в бойовій обстановці.
12. Психологія бойового стресу.

13. Вплив бою на психічно-пізнавальні процеси військовослужбовців (відчуття, сприйняття, нічний зір, увага, пам'ять, мислення, уява, мова).
14. Небезпека, страх, обов'язок.
15. Мотивація і воля.
16. Види фрустрації.
17. Стрес-фактори бою.
18. Види психотравм військовослужбовців.
19. Санітарні та безповоротні втрати військовослужбовців внаслідок розладів психіки та поведінки та їх вплив на морально-психологічний стан підрозділу.
20. Методи діагностики психічних розладів військовослужбовців та визначення психологічних втрат.
21. Особистість та діяльність військовослужбовців в бойовій обстановці.
22. Тактико-психологічні основи ефективності бойової діяльності військовослужбовців. Девіації.
23. Соціально-психологічні характеристики військового колективу.
24. Сутність та основні елементи програми вивчення військового колективу, основні методи його дослідження.
25. Колективний настрій, властивості, види колективних настроїв.
26. Загальна характеристика традицій.
27. Соціально-психологічні явища військового колективу та особливості їх прояву.
28. Характерні риси та особливості військового колективу.
29. Динаміка розвитку військового колективу.
30. Потреби в спілкуванні та визнанні.
31. Міжособистісні відносини в малих військових групах та колективах.
32. Основні принципи взаємовідносин у військових колективах.
33. Психологічна структура та особливості спілкування у військовому колективі.
34. Функції спілкування військовослужбовців та методи його оптимізації.
35. Соціально-психологічні умови формування статутних взаємин у військовому колективі.
36. Забобони як регулятор бойової поведінки воїнів. Чутки.
37. Психологічні аспекти управління військовим колективом в бою.
38. Бойова психічна травма.
39. Вплив бойової обстановки на моральний дух військ.
40. Клінічні типи непсихотичних реактивних станів: психологічні реакції (адаптивні психологічні реакції; дезадаптивні психологічні реакції); гострі афективні реакції; пре невротичні реакції.
41. Сутність і симптоматика посттравматичного стресового розладу (ПТСР).
42. Діагностичні критерії ПТСР.
43. Форми ПТСР.
44. Завдання та зміст психологічного професійного відбору в Збройних Силах України.
45. Види психологічного професійного відбору та вимоги до них.
46. Професіограма в системі професійно-психологічного відбору.
47. Методи соціально-психологічного вивчення призовників, кандидатів на навчання у військові навчальні заклади.
48. Психологічний та психофізіологічний зміст професійно-психологічного відбору військових фахівців.
49. Принципи оцінки професійної придатності.
50. Поняття про критерії, їх види, відбір та обґрунтування.
51. Мета, зміст та напрямки військового професійного відбору.
52. Загалі засади системи збереження психічного здоров'я військовослужбовців.

53. Принципи збереження психічного здоров'я під час застосування військ (сил).
54. Медико-психологічна допомога в системі медичного захисту військ.
55. Система збереження психічного здоров'я.
56. Сили та засоби для збереження психічного здоров'я.
57. Медико-психологічне забезпечення діяльності військ в мирний час.
58. Медико-психологічне забезпечення діяльності військ в бойових умовах.
59. Організація медичної допомоги постраждалим з психічними та поведінковими розладами.
60. Терміни надання медико-психологічної допомоги.
61. Аналіз стану медико-психологічної допомоги у військах.
62. Обсяг застосування методів психологічного і психотерапевтичного впливу як професійної діяльності різних фахівців.
63. Клінічні критерії вибору психотерапевтичної тактики.
64. Загальна характеристика методів психотерапії та психокорекції.
65. Методи психічної саморегуляції (нервово-м'язова релаксація, самонавіювання, аутотренінг, медитативні техніки, дихальні вправи).
66. Методи психотерапевтичного впливу.
67. Показання та протипоказання до окремих методів психологічної корекції та психотерапії.
68. Методи медико-психологічної реабілітації пацієнтів з порушеннями когнітивних (регуляторних) функцій.
69. Заходи щодо запобігання розвитку психосоматичних захворювань після виходу із зони воєнного конфлікту.
70. Основні превентивні заходи щодо запобігання бойовому виснаженню (перевтоми).
71. Основні заходи та рекомендації щодо запобігання суїцидам в Збройних Силах України.
72. Основні заходи та рекомендації щодо надання допомоги військовослужбовцям з ознаками зловживання алкоголем та вживанням наркотичних речовин.
73. Принципи фіксації та транспортування хворих з гострими психотичними станами.
74. Перший рівень медико-психологічної допомоги. Сутність першої психологічної допомоги.
75. Бойові стресові стани.
76. Стисла характеристика найбільш поширених симптомів бойових стресових станів.
77. Організація проведення та принципи первинної профілактики та першої психологічної допомоги військовослужбовцям на догоспітальному етапі.
78. Основні принципи та критерії діагностики посттравматичних стресових розладів і розладів адаптації.
79. Немедикаментозне та медикаментозне лікування військовослужбовців з ГРС та ПТСР і моніторинг пацієнтів на догоспітальному етапі.
80. Другий рівень медико-психологічної допомоги.
81. Третій рівень медико-психологічної допомоги.
82. Принципи медико-психологічної реабілітації.
83. Перелік узагальнених методик психодіагностики, психотерапії та психологічної корекції на етапах проведення медичної реабілітації.
84. Соціально-психологічна реадaptaція учасників бойових дій.
85. Психопрофілактична робота з військово-службовцями зі складу групи посиленої психологічної уваги (ГППУ).
86. Показання та протипоказання до проведення психологічної реабілітації військовослужбовців.
87. Методи інтегральної оцінки реабілітаційного потенціалу та контролю ефективності відновлення функціонального стану людини.

88. Дослідження адаптаційного резерву організму військовослужбовця за показниками варіабельності серцевого ритму.
89. Дослідження статичної просторової стійкості (стабілографія).
90. Дослідження електричної активності кори головного мозку. Контроль ефективності відновлення функціонального стану в госпітальних умовах.
91. Медико-психологічна діагностика пацієнтів з порушеннями когнітивних (регуляторних) функцій.
92. Критерії якості медико-психологічної (нейропсихологічної) діагностики.
93. Медико-психологічна реабілітація в амбулаторно-поліклінічних умовах.
94. Медико-психологічна реабілітація в госпітальних умовах.
95. Алгоритм психологічної діагностики.
96. Алгоритм побудови стандартної та спеціальної програми медико-психологічної реабілітації.
97. Особливості застосування спеціальної програми медико-психологічної реабілітації.
98. Особливості медико-психологічної реабілітації пацієнтів з синдромом емоційного вигорання.
99. Особливості медико-психологічної реабілітації ампутантів.
100. Медико-психологічна реабілітація в санаторно-курортних закладах.
101. Алгоритм медико-психологічної діагностики.
102. Алгоритм побудови індивідуальної програми медико-психологічної реабілітації в санаторно-курортних закладах.
103. Конструктивне та деструктивне вирішення проблем кризових станів. .
104. Типологізація та періодизація криз особистості.
105. Передумови та основні чинники розвитку криз.
106. Фази психологічних криз.
107. Нормативні (прогресивні) і ненормативні (регресивні) кризи особистості: особливості та різновиди.
108. Феноменологія кризи ідентичності.
109. Психологічна допомога особистості в умовах переживання кризи ідентичності.
110. Вік як причина життєвої кризи: психологічні особливості вікових криз.
111. Горе, як реакція людини на втрату.
112. Види горя. Психологічна допомога при різних етапах переживання горя.
113. Гостре горе: поняття, симптоматики, психологічна допомога
114. Критичні та надзвичайні ситуації, катастрофи ,як чинники розвитку кризових стани.
Кризогенний потенціал терористичної події
115. Характеристика понять «терор», «терористичний акт», «тероризм».
116. Психологічний зміст тероризму.
117. Вибухи як вид терористичного акту.
118. Захоплення заручників як вид терористичного акту.
119. Захоплення терористами літака.
120. Особливості поведінки заручників.
121. Узагальнений психологічний портрет терориста та його жертви.
122. Поняття «стокгольмського синдрому».
123. Особливості поведінки людини в полоні
124. Екзистенційні кризи: ознаки, причини, можливі шляхи вирішення.
125. Феномен самогубства
126. Психологічна Характеристика суїцидальної поведінки, внутрішні і зовнішні форми прояву
127. Консультування суїцидальних клієнтів.
128. Поняття кризового консультування та його особливості. .

129. Види й техніки кризового консультування.
130. Принципи кризового консультування
131. Поняття екстремальної ситуації. Екстремальна ситуація та екстремальні умови діяльності.
132. Порівняльна характеристика екстремальної, надзвичайної та кризової ситуації.
133. Фактори, що сприяють сприйняттю надзвичайної ситуації як екстремальної; зовнішні фактори та внутрішні фактори.
134. Суб'єкти екстремальної ситуації
135. Загальні наслідки наливу екстремальної ситуації на людину
136. Екстремальні ситуації, пов'язані військовими діями.
137. Екстремальні ситуації, що виникають в наслідок стихійного, лиха, аварій та катастроф.
Екстремальні ситуації мирного часу
138. Емоційне, психологічне, фізичне, сексуальне насильство, як екстремальна ситуація.
139. Поняття екстремального стану. Особливості параметрів екстремальних психічних станів.
140. Страх, ефект, паніка - первинні стани при впливі екстремальної ситуації: поняття, форми, види, механізми їх розвитку та наслідки.
141. Екстрена психологічна допомога: поняття, завдання та особливості застосування.
142. Етичні принципи надання екстреної психологічної допомоги в екстремальній ситуації.
143. Гострий стресовий розлад: поняття, основні признаки, стадії розвитку. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР)
144. Первинні симптоми ПТСР. Форми ПТСР.
145. Діагностичні критерії та напрями реабілітації ПТСР
146. Поняття посттравматичне зростання
147. Основні напрями реабілітації ПТСР.
148. Основні цілі і стратегії терапії ПТСР.
149. Використання методів гештальт-терапії для лікування ПТСР.
150. Використання травмо-фокусованої когнітивно-поведінкової психотерапії при лікуванні ПТСР.
151. Символ-драма (метод кататимного переживання образів) при терапії ПТСР.

13. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни “ Військово-медична психологія” проводиться у вигляді іспиту заліку після вивчення дисципліни в 2 семестрі, згідно графіку сесії.

14. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти.

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім.М.І.Пирогова. Складовими оцінки за дисципліну є конвертоване у бали середнє арифметичне поточної успішності за універсальною 120-бальною шкалою (від 72 до 120 балів), бали за підсумковий контроль (від 50 до 80 балів) та індивідуальної роботи студента (від 6 до 12 балів).

Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їх обсягу та значимості, але становить не більше 12 балів. Вони додаються до суми балів, набраних студентом за поточну навчальну діяльність, або до підсумкової оцінки з дисципліни за участь та перемогу в університетських, всеукраїнських та міжнародних олімпіадах, наукових конференціях, при наявності друкованих робіт. Критерії нарахування індивідуальних балів згідно положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому національному медичному університеті ім.М.І.Пирогова:

- 12 балів, які додаються до оцінки з дисципліни – додаються за призові місця на міжвузівських і міжнародних (закордонних) наукових конференціях з наявністю друкованої роботи.
- 11-10 балів – додаються за призові місця на внутрішньовузівських олімпіадах і наукових конференціях з наявністю друкованої роботи.
- 10 балів – додаються до оцінки з дисципліни за участь (якщо студент брав участь, але не отримав призового місця) у міжвузівських олімпіадах з дисципліни та міжвузівських і міжнародних (закордонних) наукових конференціях з наявністю друкованої роботи.
- 8 балів – додаються до оцінки з дисципліни за участь (якщо студент брав участь, але не отримав призового місця) у внутрішньовузівських олімпіадах, наукових конференціях закладу з наявністю друкованої роботи.
- 6 балів – додаються до оцінки з дисципліни за виготовлення на кафедрі схем, таблиць мультимедійного забезпечення та відеофільмів – з урахуванням важливості виконаної роботи.

Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення всіх тем на підсумковому занятті – іспиті. Іспит приймає екзаменаційна комісія у складі: екзаменатор (за наказом), член комісії (представник деканату або кафедри) та викладач, який останнім викладав у даній групі.

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім.М.І.Пирогова. Складовими оцінки за дисципліну є конвертоване у бали середнє арифметичне поточної успішності за універсальною 120-бальною шкалою (від 72 до 120 балів), бали за підсумковий контроль (від 50 до 80 балів) та індивідуальної роботи студента (від 6 до 12 балів).

Бали за підсумковий контроль відповідають шкалі оцінок:

Бали за підсумковий контроль відповідають шкалі оцінок:

оцінка «3» - 50-60 балів

оцінка «4» - 61-70 балів

оцінка «5» - 71-80 балів

Бали за поточну успішність, підсумковий контроль та традиційну оцінку викладачі вносять у відомість деканату. Отримані бали (сума балів поточної успішності та підсумкового контролю) відповідають фіксованій шкалі оцінок:

оцінка «5» - 180-200 балів

оцінка «4» - 160-179 балів

оцінка «3» - 122-159 бали.

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти після засвоєння дисципліни, – 200 балів. **Мінімальна кількість балів** становить 122 бали.

Бали за підсумковий контроль та поточну успішність студентів деканат вносить у програму Контингент і ранжує їх. Ранжування проводять на підставі отриманих балів за дисципліну згідно національної шкали та шкали ЄКТС (див. Положення про організацію освітнього процесу).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	

122-140,99	Е	задовільно	
0-120,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. Методичне забезпечення дисципліни

1. Презентації лекцій, аудіо-лекції.
2. Навчальні відеофільми відповідно до теми заняття.
3. Методичні рекомендації для викладачів.
4. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів при підготовці до практичних занять.
5. Методичні рекомендації для самостійної поза аудиторної роботи студентів.
6. Тести для контролю засвоєння тем практичних занять.
7. Схеми, таблиці відповідно до теми заняття.
8. Екзаменаційні питання

16. Рекомендована література

Основна

1. В. Ключкова. Психологічне забезпечення Збройних Сил України: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. генерал-майора В. Ключкова. К.: НДЦ ГП ЗС України, 2024. 293 с.
2. Військова психологія: сучасні виклики та практики: зб. наук. праць / ред. кол.: Іванченко О.В., Сидоренко Н.М. — Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2023. — 248 с.
3. Вказівки щодо збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів) / А.В. Верба, О.А. Барбазюк, А.В. Швець, В.В. Стеблюк та ін. // під заг. ред. Головного психіатра МО України, доктора медичних наук О.В. Друзя, Головного психіатра МВС України, доктора медичних наук Гічуна В.С. – К., 2021. – 83 с.
4. Екстремальна психологія: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія / уклад. О.М. Амплєєва. – Одеса : Бондаренко М.О., 2024. – 75 с.
5. Закон України №2801-ХІІ від 19.11.1992 р. «Основи законодавства України про охорону здоров'я». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12.#Text>
6. Закон України від 01.01.2016 р. № 1489-14 «Про психіатричну допомогу». – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1489-14?info=1>
7. Зливков В. Л. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В. Л. Зливков, С. О. Лукомська, О. В. Федан. – К. :Педагогічна думка, 2016. – 219 с.
8. Капосльоз Г. В., Коваль М. А., Лагодзінський В. В. Організація цілеспрямованого впливу на свідомість військовослужбовців у військовій частині (підрозділі): метод. посіб. / за заг. наук. ред. Г. В. Капосльоза. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2024. 70 с.
9. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати: Метод. рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, 2022. 52 с.
10. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни :Навч.-методичний посібник. К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 124 с.
11. Климчук В. О. Психологія посттравматичного зростання / В. О. Климчук.— Київ: Вид. «КНТ», 2023. — 124 с.
12. Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Олійник В. О. Посттравматичне зростання військовослужбовців-учасників бойових дій. Частина 1. Теоретичні основи. Методичний

- посібник. / О. М. Кокун, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська, В. О. Олійник. — Київ: «Центр учбової літератури», 2024. — 152 с.
13. Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Олійник В. О. Посттравматичне зростання військовослужбовців-учасників бойових дій. Частина 1. Теоретичні основи. Методичний посібник. / О. М. Кокун, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська, В. О. Олійник. — Київ: «Центр учбової літератури», 2024. — 152 с.
 14. Кокун О.М., Мороз В.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Формування психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження: метод. посіб. / за заг. ред. О.М. Кокуна. — Київ: НДЦ ГЗЗ МО України, 2021. — 120 с.
 15. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами: методичний посібник. Київ, 7 БЦ. 2023. 176 с.
 16. Кризова психологія [Електронний ресурс]: конспект лекцій для студентів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, спец. 053 «Психологія» /уклад. Є.Л. Базики; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Ф-т психології та соціальної роботи. Одеса: ОНУ, 2024 - 65 с. – 480 КБ.
 17. Наказ Міністерства охорони здоров'я України 19 липня 2024 року № 1265 Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги. Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу https://moz.gov.ua/storage/uploads/ec4ae01d-d0d3-4c0a-bf92-3cefbe633be/dn_1265_19072024_dod.pdf
 18. О.М. Амплєєва.Екстремальна психологія: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія / уклад. О.М. Амплєєва. – Одеса : Бондаренко М.О., 2024. – 75 с.
 19. Організація психологічної підготовки у Збройних Силах України: навч.-метод. посіб./ За редакцією генерал-майора В. Клочкова.– К.: НДЦ ГП ЗС України, 2023. – 325 с.
 20. Основи військової психології : навч. посіб. / Г. В. Бондарев, П. П. Круть ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2021. – 272 с. ISBN 978-966-610-054-5
 21. Пророк Н. .Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Том 1: навчальний посібник / за заг. ред. Пророк Н. — Київ: «С В А Р О Г», 2023. — 208 с
 22. Психічне здоров'я на робочому місці. Аналітична записка Версія українською мовою WHO/EURO:2023-5950-45715-67809 (електронна версія)
 23. Психологія і педагогіка військових колективів: навчальний посібник. / В. О. Ананьїн, В. В. Горлинський, О. О. Пучков, О. В. Уваркіна; за. ред. В. О. Ананьїна ;: ІСЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Київ Вид-во «Політехніка», 2021. 274 с. ISBN 978-966-029-6
 24. Психологія управління військами : підручник ; вид. 2-ге, перероб. та допов. / [В. І. Осьодло, О. П. Ковальчук, Д. П. Лисенко та ін.] ; за заг. ред. В. В. Стасюка. Київ : НУОУ, 2024. 532 с. ISBN 978-617-7187-91-1
 25. Розов В.І. Психологія екстремальних ситуацій: адаптивність до стресу та психологічне забезпечення. Видання третє. КНТ, 2024. 2. Екстремальна психологія: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи / уклад. О.М. Амплєєва. Одеса : Бондаренко М.О., 2024. 75 с.
 26. Ульянов К. Броньований розум: практичний посібник з військової психології. — Київ: Strike Group, 2022. — 160 с.
 27. Хоружий С.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О., Олійник В.О., Сириця М.В. Практикум з індивідуального психологічного консультування військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей : навч.-метод. посіб. К. : ТОВ «7БЦ», 2023. 90 с.
 28. Чабан О.С., Хаустова О.О., Омелянович В.Ю. Психічні розлади воєнного часу. Київ : Видавничий дім «Медкнига». 2023. 232 с.
 29. Ягупов В.В. Військова психологія: методологія, теорія та практика :підручник.-К. Psychobook,2023.-517с.
 30. 30.Military psychology: Clinical and operational applications / ред. С. Н. Kennedy, Е. А. Zillmer. – 3-тє вид. – New York: Guilford Press, 2022. —416.
 31. Nidhi Maheshwari Vineeth V. Kumar *Military Psychology: Concepts, Trends and Interventions* 2021

Допоміжна

1. Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5. — 5th ed.
2. Вказівки щодо збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів) / А.В. Верба, О.А. Барбазюк, А.В. Швець, В.В. Стеблюк та ін. // під заг. ред. Головного психіатра МО України, доктора медичних наук О.В. Друзя, Головного психіатра МВС України, доктора медичних наук Гічуна В.С. — К., 2017. — 83 с.
3. Вокалотерапія невротичних та психосоматичних розладів військовослужбовців: генетикопсихологічні та етнокультурні контексти : монографія / Я. В. Руденко. — 2024.
4. Гавловський О. Д. Медико-соціальне обґрунтування системи реабілітації постраждалих унаслідок збройного конфлікту зі стрес асоційованими розладами. : дис доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.03 «Соціальна медицина», Київ, 2023. 361с.
5. Дикун В. Г., Мороз В.М., Стасюк В. В. Методологія дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил) : навч.-метод. посіб. Київ : 7БЦ, 2023. 383 с.
6. Дикун В. Г., Мороз В.М., Стасюк В. В. Методологія дослідження морально-психологічного стану особового складу
7. І.А. Бурлакова, І.С. Остапенко, О.А. Герасимчук, О.В. Шевяков, О.М. Чередніченко Психологія військового лідерства: навчальний посібник [електронне видання] / І.А. Бурлакова, І.С. Остапенко, О.А. Герасимчук, О.В. Шевяков, О.М. Чередніченко.- Житомир: Житомирська політехніка , 2023. - 159 с.
8. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами : метод. посіб. К.: 7БЦ, 2023. 175 с. військ (сил) : навч.-метод. посіб. Київ : 7БЦ, 2023. 383 с.
9. Медико-психологічна реабілітація та соціальна адаптація учасників бойових дій і вимушених переселенців в Україні: проблеми та перспективи : бібліогр. покажи. І уклад. А. М. Панфілова; наук. консультант М. М. Матяш; Нац. наук. мед. б-ка України, Нац. мед. ун-т імені О. О. Богомольця, Асоц. з мед. та психол. реабілітації. -Київ, 2024. - 91 с
10. Методичні рекомендації щодо надання безоплатної психологічної допомоги ветеранам та їхнім рідним./ Урядовий портал. Міністерство у справах ветеранів України. Режим доступу: https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploadedfiles/Методичні_рекомендації_щодо_надання_безоплатної_психологічної_допомоги.pdf
11. МКХ-11. РОЗДІЛ 06: Психічні і поведінкові розлади та порушення нейропсихічного М: 71 розвитку (статистична класифікація) / За заг. ред. В.Д. Мішиєва; уклад.: В.Д. Мішиєв, Б.В. Михайлов, Є.Г. Гриневич, В.Ю. Омелянович (Переклад з англійської Б.В. Михайлова). — Вид. 2-ге. — Київ: МОРІОН, 2024. — 300 с.
12. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію / Пер. з англ. Діана Бусько; наук. ред. Катерина Явна. — Львів : Вид-во Українського католицького університету : Свічадо, 2014. — 120 с.
13. Наказ Міністерства охорони здоров'я України 19 липня 2024 року № 1265 Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги. Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу https://moz.gov.ua/storage/uploads/ec4ae01d-d0d3-4c0a-bf92-3cefbe633be/dn_1265_19072024_dod.pdf
14. Порівняльна таблиця до проекту постанови Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 497 та від 29 листопада 2022 р. № 1338”/ Міністерство у справах ветеранів. URL: https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploadedfiles/3_Порівняльна_таблиця.pdf (дата звернення 25.08.2024)

15. Вокалотерапія невротичних та психосоматичних розладів військовослужбовців: генетикопсихологічні та етнокультурні контексти [Текст] : монографія / Руденко Я. В. - Київ : Видавництво Людмила, 2024. - 291 с. : рис. - Бібліогр.: с. 255-278. - 300 прим. – ISBN 978-617-8071-21-9
16. Середа І.В. Психологія війни : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів з курсу за змішаною формою навчання / І. В. Середа. Миколаїв : Видавець Румянцева Г. В., 2022. – 156 с.
17. Шевяков О.В. Методичні вказівки з вивчення дисципліни «Військова психологія» . Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022.45 с.
18. Терапія горя (Р. А. Neimeyer, 2015, переклад та адаптація В. Зливков, С. Лукомська, обкладинка Анастасія Гридасова). Київ. 2021. 259 с.
19. Психологія екстремальних та кризових ситуацій : навч.-метод. посіб. для студ. денної та заочної форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія» / Романовський О. Г., Черкашин А. І., Грень Л.М. та ін. –Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. – 356 с. ISBN 978-617-8059-50-7.

17. Інформаційні ресурси

1. Електронна адреса сайту університету: <http://vnmu.edu.ua>
2. Електронна адреса сайту бібліотеки університету: <http://library.vnmu.edu.ua>
3. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
4. Центр тестування <https://www.testcentr.org.ua/uk/>
5. МОЗ України <https://moz.gov.ua/>
6. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan>
7. Сайт кафедри медицини катастроф та військової медицини <https://emergency.vnmu.edu.ua/>
8. Сайт міністерства оборони України <https://www.mil.gov.ua>
9. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
10. Сайт Верховної Ради України: Режим доступу <http://www.rada.gov.ua/>
11. Інформаційно правовий портал «Закони України»: <http://uazakon.com/>.
12. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
13. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
14. Центр тестування <https://www.testcentr.org.ua/uk/>
15. МОЗ України <https://moz.gov.ua/>
16. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan>
17. Сайт Міністерства оборони України: Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/>.
18. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.
19. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
20. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
21. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>
22. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
23. Міжвідомчий постійний комітет (IASC) <http://interagencystandingcommittee.org/mental-health-and-psychosocialsupport-emergency-settings>
24. MozOK <https://mozok.ua/anxietydisorder/article/3185-psihsomatichn-maski-trivogi>
25. Red Cross Ukraine <https://www.youtube.com/watch?v=5gkMeORp1i0>
26. Асоціація психіатрів України <http://ukrpsychiatry.org/>
27. Ветеран Hub <https://veteranhub.com.ua/>
28. Гостра реакція на стрес на полі бою. Протокол iCOVER (Український дубляж) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу <https://www.youtube.com/watch?v=PiorypOznyg>
29. Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб. ІПС ЛІГА:ЗАКОН <https://ips.ligazakon.net/document/kp221338>
30. Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року. ІПС ЛІГА: ЗАКОН <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80#n7> (дата звернення: 20.08.2024)

31. Міжнародна класифікація хвороб 11 перегляду <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#http%3a%2f%2fid.who.int%2fid%2fentity%2f2070699808>
32. Науково-дослідний інститут психіатрії Міністерства охорони здоров'я України" <http://ndips.org/>
33. Новини Української психіатрії <http://www.psychiatry.ua/>
34. Перелік методів психотерапії з доведеною ефективністю/ ІПС ЛІГА: ЗАКОН.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0129-24#Text>